

SAVJETOVANJE

AKTUELNA PROBLEMATIKA VINOGRADARSKO-VINARSKE PROIZVODNJE U ISTRI I HRVATSKOM PRIMORJU

U povodu obilježavanja 110. godišnjice Poljoprivrednog instituta i škole u Poreču održano je 19. prosinca 1985. god. savjetovanje na temu: AKTUELNA PROBLEMATIKA VINOGRADARSKO-VINARSKE PROIZVODNJE U ISTRI I HRVATSKOM PRIMORJU.

Cilj savjetovanja bio je da se prikaže sadašnje stanje vinogradarsko-vinarske proizvodnje na ovom području i ukaže na aktualne probleme u tehnologiji proizvodnje, potrošnji i marketingu istarskih vina, perspektive daljeg razvoja i potrebu istraživačkog rada u vinogradarstvu i vinarstvu. Na savjetovanju su svojim referatima sudjelovali naši poznati stručnjaci, pa njihove referate u cijelosti donosimo.

Nakon referata razvila se široka diskusija u kojoj su posebice raspravljeni problemi sortimenta i smjera proizvodnje, potreba modernizacije preradbenih kapaciteta, selekcije, organizacije zaštite geografskog porijekla vina, ekonomike vinogradarstva, promocije i marketinga vina.

Na temelju iznesenih referata i diskusije prihvaćeni su slijedeći zaključci:
— Ekonomskim mjerama treba zaustaviti opadanje vinogradarske proizvodnje u Istri i Hrvatskom Primorju i stvarati uvjete za obnovu i održavanje vinograda na raspoloživim dobrim vinogradarskim površinama.

— Poljoprivredni znanstveni centar u Poreču u suradnji sa stručnim službama poljoprivrednih kombinata i znanstvenim i stručnim ustanovama iz djelatnosti vinogradarstva i vinarstva treba rješavati aktuelne probleme ove proizvodnje koja mora biti usmjerena na proizvodnju kvalitetnih vina različitog asortimana za domaće tržište i za izvoz. Naglašeni su problemi sortimenta za bijela vina, potreba izgradnje modernih prerađivačkih kapaciteta kao i nekih tehnoloških postupaka u proizvodnji grožđa i vina, radi postizavanja visoke kvalitete i racionalizacije proizvodnje.

— Potrebno je pružiti svestranu pomoć individualnim proizvođačima u vinogradarstvu i vinarstvu i uključiti ih u sistem zaštite geografskog porijekla vina. Cijene grožđa moraju biti realne i zagarantirane za duže vremensko razdoblje, što se najbolje može riješiti dosljednom primjenom ZUR-oviskih principa o učešću u zajedničkom prihodu između svih sudionika u lancu: proizvođač, — prerađivač, — dorađivač i trgovina.

— Grožđe i vino predstavljaju karakterističnu ponudu Istre, posebno važnu u turizmu. Zbog toga treba čvršće povezati vinogradarskovinarsku proizvodnju sa turističkom privredom u obliku raznih manifestacija na objektima proizvodnje, u trgovačkoj mreži i u dnevnoj pansionskoj i vanpansionskoj potrošnji. Unapređenje marketinga i potrošnje vina jedan je od bitnih pretpostavki daljnjeg razvoja vinogradarsko-vinarske proizvodnje ovog područja. To je naročito važno uz konstataciju činjenice da je na području ZO Rijeka potrošnja u vrijeme turističke sezone u znatnom porastu. U tom pogledu važno je mijenjati i određene navike, ali i mjere agrarne politike kao i lokalnih organa prema potrošnji vina.

— Poljoprivredni znanstveni centar u Poreču u suradnji sa stručnim službama poljoprivrednih kombinata i znanstvenim institutima treba definirati plan znanstveno-istraživačkog rada u vinogradarstvu i vinarstvu Istre i Hrvatskog Primorja, radi rješavanja aktuelnih i dugoročnih problema iz područja primjenjenih i fundamentalnih istraživanja.

STANJE I PERSPEKTIVA RAZVOJA VINOGRADARSTVA I VINARSTVA ISTRE I HRVATSKOG PRIMORJA

K. Štiglic

UVOD

Godine 1953. organizirana je u Poreču I izložba vina na kojoj su izlagali najistaknutiji izlagači vina iz cijele zemlje izuzev SR Makedonije. Od 18—25. IV 1954. održana je II izložba vina u Poreču regionalnog značenja. Godine 1960. organizirano je Savjetovanje vinogradara i vinara Istre, Hrvatskog primorja i Slovenskog primorja u Portorožu.

To su bile prilike da se s više referata, koreferata, informacija i diskusivnih intervencija ocijeni stanje tog vremena kao i perspektiva razvoja ove grane. U to vrijeme dominirala su pitanja razvoja, a gotovo periferno pitanje tekuće ekonomske politike grane.

U međuvremenu održan je u Poreču III kongres vinogradara Jugoslavije. Dvije godine nakon kongresa održan je »Skup vinogradara i vinara Hrvatske« — kome su prisustvovali eminentni naučni i stručni radnici te predstavnici većine kombinata i zadruga iz svih SR i SAP-a.

Eto nas povodom izuzetnog jubileja 110-e godišnjice osnutka Poljoprivredne stanice i škole u Poreču, drevnom istarskom gradu, tradicionalnom sjedištu istarskog i ne samo istarskog vinogradarstva i vinarstva.

Vjekovna tradicija uz veoma povoljne prirodne, tržišne a u intervalima i ekonomske uvjete činila su i čine vinogradsko-vinarsku proizvodnju postojanom i atraktivnom prioritetnom granom poljoprivredne proizvodnje podraja Istre i Hrvatskog primorja.

Proizvođači grožđa i vina ovoga kraja preživljavali su i preživljavaju uspone i padove, krizna i konjunktura stanja. Krčili su i ponovno sadili vinograde kao da im u žilama teče crveno istarsko vino.

Pokušajmo na ovom skupu koliko to bude moguće utvrditi stanje i globalne ciljeve razvoja vinogradarstva i vinarstva ovog podraja.

I

VINOGRADARSTVO

1. Vinogradarski proizvodni kapacitet na području podraja Istre i Hrvatskog primorja

a) Površine vinograda

	1970.	1977.	1984.
Društveni sektor ha	1.837	1.197	1.757
Privatni sektor ha	12.227	10.701	8.755
Ukupno ha	14.064	11.898	10.512

Godine 1907. u povijesnim granicama Istre bilo je zasađeno 34.212 ha uglavnom mješovitih nasada vinograda na razmacima 4 do 6 metara red od reda. Preračunato na čiste nasade riječ je od oko 15.000 ha čistih vinogradarskih nasada na tom području.

Postoje i stavovi bez odgovarajućih stručnih analiza i istraživanja, da su prema najnovijim statističkim podacima iskazane površine pod vinogradima na privatnome sektoru veće od stvarnih za 25 do 30%.

Dakle površine pod vinogradima približile su se najnižoj točki u povijesti vinogradarstva ovoga područja.

Lamentiranja u vezi drastičnog smanjenja površina nema objektivne osnove jer se ova regija danas nalazi u sasvim drukčijim socijalno-demografskim i društveno-ekonomskim uvjetima pa su i strateški ciljevi ukupnog privrednog razvoja a time i vinogradarstva sasvim drukčiji.

Više brine smanjenje površina od 1970. do 1985. godine i tendencije daljnjeg smanjenja vinogradarskih površina na privatnom sektoru i gotovo stagnacija razvoja vinogradarstva na društvenom sektoru.

b) Proizvodnja grožđa

Prema statističkim podacima na području podrajona proizvedeno je grožđa:

	1970.	1977.	1983.
— Ukupno tona	46.820	48.948	54.690
— Prinos ha/mtc	33	41	52
— Urod po čokotu kg:			
društveni sektor	1,59	2,36	2,23
privatni sektor	0,89	0,79	0,84

Prosječni prinosi grožđa po ha iako s tendencijom porasta su veoma niski a uvjetovani su starošću i prorjeđenosti nasada i ekstenzivnom primjenom agro i ampelotehnike na privatnom sektoru.

Prosječni prinosi grožđa po ha na društvenom sektoru kreću se na oko 100 mtc/ha što je gotovo ravno nacionalnim prinosima po jedinici površine u razvijenim vinogradarskim zemljama Evrope.

Genetski potencijali postojećeg sortnog sastava su na razini 150 do 200 mtc/ha grožđa pod pretpostavkom striktno primjene agro i ampelotehnike. Međutim i na društvenom vinogradarstvu se mnoge agrotehničke mjere sve više zapostavljaju ili izostavljaju zbog sve većih troškova proizvodnje grožđa odnosno vina.

Prinosi na privatnom sektoru su za današnja saznanja drastično niski jer je u ovoj grani potpuno izostala društveno organizirana proizvodnja a time

i uticaj stručne službe u izboru podloga i sorata, sistema uzgoja i rezidbe, primjeni adekvatne mehanizacije i kemizacije. Na vinogradarstvo privatnog sektora snažno utiču i mjere tekuće ekonomske politike (odnosi cijena re-promaterijala i cijena grožđa u otkupu, poreski sistem i sl.) koje nisu bile usmjerene na dohodovnu motiviranost privatnog proizvođača grožđa.

c) Zastupljenost i karakteristike sortimenta

Postojeći i perspektivni sortni sastav vinograda Istre i Hrvatskog primorja predmet je posebnog referata dr N. Fazinića zbog čega ovom prilikom samo osvrtno u najkraćim crtama.

Istra je u nepunih 100 godina doživjela velike izmjene sortnog sastava. Od 1903. do 1909. godine u Istri su dominirale sorte za crna vina sa 70%, sorte za bijela vina 24% i sorte za crvena vina 6%.

U posljednjih 50 godina od ranijih 76% sorata za crna i crvena vina mijenjan je sortiment na 60% bijelih i 40% crnih sorata grožđa. Takvo je stanje bilo neposredno iza II svjetskog rata — kao rezultat usmjeravanja vinogradarskih znanstvenih institucija Italije i dakako tadašnje potražnje na tržištu vina.

Iz ranijih znanstvenih radova Instituta Austrougarske monarhije i kasnije Italije vidi se da su istraživanja vršena na introdukcijama kvalitetnih bijelih sorata a ne i na istraživanjima autohtonih i već tada udomaćenih sorata.

U poslijeratnom razdoblju zapaženi su radovi na identifikaciji i učešću pojedinih sorata pok. prof. V. Vitolovića a na radovima introdukcije dr N. Fazinića.

Napomenuo bih da je podrajon Istre i Hrvatskog primorja iako prostorno malen u ekološkom pogledu izrazito heterogen. Karakteristike tla, klime i položaja različite su u jugozapadnom obalnom području, srednjoj Istri, istočnom obalnom području, Hrvatskom primorju i otocima, što zahtijeva i različite pristupe u izboru podloga i sorata vinove loze.

Iskustva i rezultati vinogradarstva na društvenom sektoru Istre dobra su osnova za izbor podloga i sorata.

Istra je pred 50 godina proizvodila oko 7.000 mtc stolnog grožđa. Razvoj turizma nameće preispitivanje ranijih stavova kako ovaj podrajon nije povoljno područje za tu proizvodnju. Dakako da i dalje ostaje u prvom planu proizvodnja vinskog grožđa — međutim neke lokalitete Kvarnerskih otoka pa i Istre trebalo bi predodrediti i za proizvodnju stolnog grožđa barem za potrebe turističke privrede i lokalne potrošnje.

Uskoro predstoje izmjene i dopune Pravilnika o rajonizaciji i zaštiti geografskog porijekla vina, pa je prilika da se na osnovu dosadašnjih iskustava i praktičnih saznanja predloži sortni sastav za vinsko i stolno grožđe vodeći računa o zahtjevima domaćeg, a posebno inozemnog tržišta.

d) Lozni sadni materijal

Proizvodnja loznog sadnog materijala poodavno je napuštena. Privatni sektor još pretežno sadi vinograde korjenjacima a u novije vrijeme i cjepovi-

ma kojih se na tržištu nađe. Ne postoji organizirana stručna služba kontrole čistoće, autentičnosti i zdravstvenog stanja sadnog materijala. Ne provodi se u dovoljnoj mjeri ni masovna selekcija, a klonska selekcija nikad nije bila u programima znanstveno-istraživačkog rada.

Do sada je kupovan sadni materijal u Francuskoj i Italiji (introducirane sorte i klonovi sorata i podloga) a materijal domaće proizvodnje iz Velike Drenove i PIK-a Neretva.

Obzirom da nema zainteresiranih društvenih radnih organizacija za proizvodnju loznih cjepova materijal će se nabavljati kao i do sada s time da bi trebalo:

— na društvenom sektoru podignuti lozne matičnjake američkih podloga s odgovarajućim podlogama za potrebe podrajona vodeći računa o čistoći, autentičnosti i zdravstvenom stanju;

— pri Poljoprivredno-znanstvenom centru u Poreču organizirati službu masovne, a po mogućnosti i klonske selekcije i kontrolu prometa loznog sadnog materijala.

e) Proizvodno-tehnološke karakteristike

U ovom podrajonu 83% vinograda nalazi se u privatnom, a 17% u društvenom sektoru proizvodnje. Iz proizvodno-tehnoloških karakteristika proizlaze i prinosi po jedinici površine odnosno po čokotu vinove loze.

Višegodišnji prosječni prinosi grožđa na društvenom sektoru su 1 do 1,5 puta veći od prinosa na privatnom sektoru. Međutim, podalje smo od samozadovoljstva. Prinosi mogu biti veći i stabilniji, a kvalitet grožđa znatno bolji.

Kao rezultat višegodišnjeg znanstveno-istraživačkog i stručnog rada na društvenom vinogradarstvu cjelokupan proces obrade zemljišta, gnojidbe i zaštite je mehaniziran. Prvobitno lutanje u utvrđivanju razmaka sadnje i sistema uzgoja je u najvećoj mjeri prevaziđeno i za sada zadovoljavajuće riješeno. To ne isključuje daljnja znanstvena istraživanja u tom pravcu. Industrijski sistemi proizvodnje grožđa ne trpe mnogo živog ljudskog rada. Zbog toga se na društvenom sektoru izostavljaju ampelotehničke mjere (pinciranje i zalamanje mladica, proređivanje lišća, pljevljenje itd.), što rezultira pojavom neregularnog oplodivanja, truleži grožđa, smanjenim šećerom, poremećajima odnosa alkohola i kiselina u vinu i nizom drugih elemenata koji bitno utiču na kvalitet. To je sudbina industrijskog vinogradarstva koja se može u znatnoj mjeri ublažavati adekvatnijim sistemima uzgoja, rezidbe, gnojidbe i zaštite.

Na privatnom sektoru prisutne su male parcele, stari sistemi uzgoja i rezidba malog otperećenja rodnom. Još je veliko učešće živog rada unatoč sve značajnije primjene male mehanizacije. Stihijna gnojidba i neodgovarajuća zaštita je još uvijek značajno prisutna.

Privatni vinogradari jugozapadnog obalnog područja Istre suzili su sortiment na odgovarajući način, središnja Istra, Hrvatsko primorje i otoci još gaje dosta podprosječnih sorata grožđa.

f) Plan podizanja vinograda

	Površine pod rodnim vinogradima ha	Površine pod vinogradima starijim od 20 g.	Plan podizanja vinograda do 1990. ha	Troškovi podizanja ha vinograda po cijenama 1985. g.
PIK Umag	597	300	120	2,2 mil.
»Agrolaguna« Poreč	486	125	125	2,0 mil.
»Agropazin« Pazin	230	22	100	2,1 mil.
Ukupno:	1.313	447	345	

Iz pregleda proizlazi da je 34% vinograda starijih od 20 godina koji uskoro zahtijevaju obnovu jer im je rodni potencijal u opadanju. U PIK-u Umag taj je odnos gotovo 40%.

Na anketne listove nisu odgovorili: RO »Jadranprodukt« Rovinj i »Jadran« — Buzet što čini podatke nepotpunima. Riječ je o ograničenim površinama za obnovu kod ovih radnih organizacija pa se može računati na ukupan plan podizanja do 1990. godine od 400 ha novih vinograda na društvenom sektoru.

Troškovi podizanja po cijenama 1985. godine iznosili bi ukupno 840 mil. dinara (2 do 2,2 milijuna din/ha).

Plan podizanja vinograda na privatnom sektoru nije moguće sagledati. Činjenica je, da su se u razdoblju 1980. do 1985. godine krčili i vinogradi u punom rodu. Grožđe u otkupu roda 1984. godine plaćeno je od 20 do 25 dinara/kg a grožđa roda 1985. u otkupu nije bilo dovoljno ni po cijeni od 100 do 150 din/kg.

Očigledno je da je društvena klima za razvoj vinogradarstva i vinarstva degradirana do krajnjih granica i da predstoji revidiranje strategije razvoja vinogradarstva i vinarstva ovog područja. To je zahtjev radnika i stručnjaka društvenog sektora kao i 5 do 6.000 privatnih vinogradara koji stiču dohodak iz ove grane proizvodnje.

II

VINARSTVO

1. Vinarski proizvodni kapacitet

a) Kapaciteti vinarija

Ukupni kapaciteti vinarija i podruma društvenog sektora su slijedeći:

— cementno suđe	175.500 hl
— metalno suđe	83.000 hl
— plastično suđe	34.000 hl
— drveno suđe	24.600 hl
Ukupno:	317.100 hl

Od ukupnih kapaciteta na vinske podrume u Umagu, Poreču i Pazinu otpada 285.500 hl ili 80%, na »Istravino-export« Rijeka 61.500 hl ili 10% dok na sve ostale podrume u podrajonu otpada 8% podrumske kapaciteta. To znači da je došlo do koncentracije i proširenja prerađivačkih kapaciteta a kroz to i do određenog stupnja modernizacije tehnološkog postupka u proizvodnji vina društvenog sektora.

Uspoređujući prosječnu proizvodnju grožđa od oko 50.000 tona odnosno vina od oko 350.000 hl sa instaliranim kapacitetima prerade i prihvata od 317.100 hl proizlazi da za prihvata cjelokupne proizvodnje manjka svega 30 do 40.000 hl. podrumske kapaciteta. Međutim zna se da otkup nije odgovarajuće organiziran pa se još uvijek znatne količine grožđa privatnog sektora za vlastite potrebe i tržište prerađuje u neuvjetnim podrumske kapacitetima privatnih vinogradara.

b) Stanje tehnologije vina i potreba za izgradnju novih kapaciteta

Postojeći veći podrumske kapaciteti građeni su od 1884. godine (Poreč — škola), 1905. godine podrum Buje, 1932. Vrbnik, 1934. Zadruga vinarija Poreč dok su svi ostali podrumi građeni iza rata (Umag 1948., Rijeka 1964. itd.). U novije vrijeme izgrađena je moderna prerađivačka vinarija u Poreču.

Tehničko stanje obzirom na stupanj opremljenosti, zastarjelost i dotrajalost opreme ne zadovoljava, što utiče i na mogućnost provođenja modernog tehnološkog procesa prerade grožđa, dorade i prometa vina. Tako, primjera radi, najveći istarski proizvođački podrumi trebaju vrlo hitno nabaviti slijedeću opremu:

— PIK Umag: liniju za preradu bijelog grožđa, termovinifikator za preradu crnog grožđa, više pumpi za mošt — vino, filter prešu za talog i kompletnu rekonstrukciju podruma u Brtonigli;

— »Agrolaguna« Poreč: punionicu boca, pumpe, separatore, dodatne vinimatike, rashladne uređaje i drugo;

— »Agropazin« Pazin: linije za prijem i preradu grožđa, vinimatike, uređaje za stabilizaciju vina, filtere, pumpe, liniju za flaširanje, centralu destileriju.

U narednom srednjoročnom razdoblju nužna je modernizacija tehnike i tehnologije u podrumima »Istravina-export« kao dorađivačko-komercijalnog podruma u Rijeci i Vežici kao i u ostalim podrumima podrajona.

Vinarije u Umagu i Poreču ne raspoložuju postrojenjima za destilaciju kometine, a destilerija u Pazinu je u potpuno dotrajalom stanju. U razvijenim vinarским zemljama od grožđa se ne proizvodi samo vino već i kometina i vinski talog od kojih se proizvodi: vinski destilat, rakija, vinska kometina, enocijanin, groždane sjemenke za proizvodnju ulja, a ostatak kometine kao sirovina za industriju stočne hrane. Zaprepašujuće činjenica da se gotovo sva kometina odlaze na deponije.

Ukupno potrebne investicije za modernizaciju vinarških podruma u podrajonu ocjenjuju se po cijenama 1985. godine na 240 milijuna dinara i 240 milijuna deviznih dinara.

Cilj modernog vinarstva je finalizacija tj. plasman vina u boci. Na primjeru vinarija Umag i Poreč dobro je ocijeniti koliko smo u tome uspjeli.

Podrum PIK-a Umag plasirao je 1984. godine 422 vagona vina u rinfuza stanju i 376 vagona u boci, dakle svega 47% flaširanih vina.

Podrum »Agrolagune« Poreč plasirao je 1984. godine 180 vagona rinfuza i 320 vagona u boci, dakle svega 64% flaširanog vina.

Osim postojećih linija za uflaširanje vina većih kapaciteta (Umag, Poreč, Rijeka), geografska zaštita porijekla vina, naročito kad je riječ o čuvenim vinima, nameće potrebu instaliranja linija za uflaširanje manjih kapaciteta u Vrbniku i Rovinju.

U vezi priprema za povećanje izvoza vina (jer je Rijeka bila, a i danas je tradicionalni izvozni centar vina) za razmotriti je problem izgradnje kapaciteta — izvoznog terminala — u Rijeci gdje bi se tipizirala, doradivala i flaširala vina za izvoz.

c) Geografska zaštita porijekla vina

Na osnovu Pravilnika o rajonizaciji i zaštiti geografskog porijekla vina Predsjednik Republičkog komiteta za poljoprivredu i šumarstvo do sada je za ovaj podrajon donio rješenja o zaštiti: četiri čuvena vina; šesnaest kvalitetnih vina; četiri stolna vina sa g.z.p. Nosioci zaštite su: PIK Umag, »Agrolaguna« Poreč, »Agropazin« Pazin, »Jadranprodukt« Rovinj, »Jadran« Buzet i »Istravino-export« Rijeka.

Smatramo da je sistem g.z.p. u SR Hrvatskoj dovoljno usklađen sa propisima EEZ i drugih zemalja koje kupuju naša vina. Ovakvim normativnim sistemom zaštite domaćem i stranom kupcu daje se garancija geografskog porijekla, originalnosti i deklarirane kvalitete.

Drugo je pitanje koliko smo sistemom zaštite postigli postavljene ciljeve a ti su povećanje izvoza i povećanje potrošnje na domaćem tržištu i povrh toga na motiviranost proizvođača da proizvode više i kvalitetnijih vina sa geografskom zaštitom porijekla.

Nismo zadovoljni s dosada postignutim rezultatima i to iz ovih razloga. Nije povećan izvoz niti je povećana potrošnja ovih vina na domaćem tržištu niti je došlo do veće motiviranosti proizvođača za proizvodnju ovih vina. Znatan dio zaštitnih vina prodaje se u rinfuznom stanju.

Domaći potrošači nisu dovoljno informirani o zaštićenim vinima podrajona. Nije uvijek u pitanju cijena već je pretežno u pitanju kvaliteta. Nisu dovoljno izražene razlike u kvaliteti između stolnih bez i stolnih vina sa zaštitom gp., stolnih sa g.p. i kvalitetnih, a ponajmanje su izražene razlike između kvalitetnih i čuvenih vina.

Izostala je efikasna normativnim aktima točno utvrđena kontrola u proizvodnji grožđa, preradi i u prometu vina sa g.z.p. Samoupravna disciplina u ovom poslu nije dala rezultate. Uzorci vina sa g.p. za puštanje u promet koji dolaze na Podkomisiju za ocjenjivanje vina Republičke stručne komisije za vinogradarstvo i vinarstvo su pretežno zadovoljavajuće kvalitete, ali se kvaliteta tih vina puštenih u promet ne kontrolira. Kontrola vina u prometu nije jeftina. U budžetu Republičkog komiteta za poljoprivredu i šumarstvo i Republičkog komiteta za tržište i cijene oskudna su sredstva namijenjena za kontrolu kvalitete vina u prometu. Poslovna zajednica vinogradara i vinara kao zainteresirana asocijacija proizvođača do sada nije izdvajala sredstva u ovu svrhu.

U prometu je sa zaštićenim geografskim porijeklom 6 Malvazija, 4 Merlota, 4 Terana i td. Postavlja se pitanje da li je u perspektivi moguće tipizirati po jedno kvalitetno vino Malvazije, Merlota, Cabernet-seuignona, Terana iste kvalitete za domaće i strano tržište. To ne isključuje naročito povoljne ekološke prilike a posebno položaje za proizvodnju manjih serija ali zaista visokokvalitetnih odnjegovanih čuvenih vina.

Poznato je da su na svjetskom tržištu zaštićena vina 100 do 200% skuplja od stolnih vina bez g.p.

Dakle šansa su zaštićena vina pod uvjetom odgovarajuće stabilne kvalitete većih serija. No to zahtijeva nove investicije u vinogradarstvu i vinarstvu ali i osiguranje sredstava za obziljnu kontrolu kvalitete ove proizvodnje.

d) Potrošnja i plasman vina na domaćem i stranom tržištu

U riječkoj regiji proizvodi se svega 90 do 100 kg grožđa odnosno 58 do 65 litara vina po glavi stanovnika. Ako je prosječna potrošnja po članu radničkog stanovništva u Hrvatskoj 46,6 litara onda je regionalna potrošnja vina per capita najmanje 10 litara veća, što znači da ona iznosi 57 litara odnosno ukupno oko 320.000 hl što je ravno ukupnoj proizvodnji vina u regiji. Kontrolirana potrošnja vina u riječkoj regiji iznosi oko 176.000 tona, što znači da 40 do 45% proizvedenog vina ide kroz vlastitu potrošnju seljačkih gospodarstava, međuseljačku razmjenu i promet vina iz drugih republika i pokrajina.

Riječ je o relativno maloj proizvodnji i potrošnji jer jedna veća »Centina sociale« u Italiji preradi i prodaje gotovo toliku količinu vina.

U ugostiteljsko-turističkoj privredi posljednjih godina bilježi se veliko povećanje potrošnje žestokih pića, sokova, piva, i mineralne vode a u isto vrijeme pad potrošnje vina i rakije.

U trgovini na malo bilježi se povećanje potrošnje vina ali s nedovoljnom stopom rasta.

Očito je da su neophodne dobro smišljene i organizirane akcije usmjerene na propagandu i promociju vina. Drugo, nesrazmjerno visoke cijene vina u ugostiteljsko-turističkim organizacijama, a u posljednje vrijeme i u trgovinama na malo sve više limitiraju potrošnju vina.

Sasma je nedovoljna mreža specijaliziranih prodavaonica za prodaju vina.

Na 4. Kongresu vinogradara i vinara Jugoslavije u Radencima 1982. godine u referatu prof. B. Stancla dato je niz sugestija i preporuka na temu koncepcije marketinga jugoslavenskih vina. Prošle su tri godine a da nisu formirane akcije u smislu organizirane prodaje vina na domaćem i stranom tržištu.

Godinama se izjašnjavamo da je izvoz vina jedina i prava šansa razvoja vinogradarstva Hrvatske a time i riječke regije. To se nažalost ne ostvaruje iz mnoštva međuzavisnih objektivnih i subjektivnih činilaca.

RO »Istravino-export« Rijeka je u petogodišnjem prosjeku realizirala izvoz od 100.000 hl vina (SR Hrvatska u istom razdoblju prosječno 300.000 hl). Znači da je učešće ove radne organizacije u izvozu vina Hrvatske 1/3. Daleko je to od mogućnosti i potreba Hrvatske, a i riječke regije.

Obzirom da nema prostora za šire elaboriranje problema izvoza vina ograničavamo se na nekoliko napomena. Bitni preduvjet povećanja izvoza vina su:

— sadnja novih nasada vinograda na društvenom sektoru i društveno organiziranoj proizvodnji u obimu i dinamici koliko to planirani izvoz zahtijeva,

— preispitati sortni sastav za proizvodnju kvalitetnih i čuvenih vina sa g.p. u skladu s mogućnostima dugoročnog plasmana tih vina na pojedina tržišta,

— pogrešno je mišljenje da se enologijom može i od loše kvalitete grožđa proizvesti kvalitetno vino,

— obzirom na zastarjelost enotehnike u vinarijama neophodan je transfer najnovijih enotehničkih i tehnoloških dostignuća iz razvijenih vinarskih zemalja svijeta,

— regionalno zatvaranje u poslovima izvoza vina nema opravdanja niti perspektive. Zbog toga valja podržati koncepciju izvoza koju predlaže Poslovna zajednica vinogradara i vinara Hrvatske koja se zasniva na ponudi vina za izvoz iz jednog izvoznog centra, specijalizacije subjekata za proizvodnju određenih tipova i određenih kvaliteta vina. Dosadašnja organizacija izvoza bila je usitnjena, neefikasna pa su i rezultati izostali,

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

1. Tendenciju opadanja površina pod vinogradima potrebno je mjerama ekonomske politike i boljom organiziranošću zaustaviti i stvoriti povoljne ekonomske i društvene preduvjete za brži razvoj vinogradarstva. Minimalni plan podizanja vinograda do 1990. godine na društvenom sektoru planiran je na 400 ha novih vinograda i 100 ha vinograda u društveno organiziranoj proizvodnji.

2. Preispitati i utvrditi sortni sastav za planirane nove nasade vinograda vodeći računa o uklapanju nove proizvodnje u povećanje izvoza vina. U novim nasadima neophodna je primjena takvih agro i ampelotehničkih mjera koje će osigurati kvalitetnu sirovinu.

3. Strukturu vina sa zaštićenim g.p. podesiti u pravcu povećanja izvoza vina što predpostavlja i striktno provođenje kontrole u proizvodnji grožđa, preradi, doradi i prometu tih vina.

4. Nedopustivo je da se privatnom vinogradarstvu ne pruža odgovarajuća tehnička pomoć u osiguranju loznog sadnog materijala, izboru sorata, uklanjanju privatnih vinograda u sistem zaštite g.p.z.

5. Putem poljoprivredno-znanstvenog centra u Poreču, Fakulteta poljoprivrednih znanosti Zagreb i drugih znanstvenih institucija bolje i efikasnije organizirati znanstveno-istraživački rad, ne samo u domeni primjene znanosti, već i u domeni fundamentalnih istraživanja.

6. Znanost + enotehnika + ljudski faktor = kvalitetno vino. Iz ove premise proizlazi, da je u datim prilikama obzirom na zastarjelost i dotrajalost opreme u gotovo svim vinarijama osim vinarije Poreč potrebno sukcesivno u mogućoj dinamici modernizirati tehničku opremljenost.

Pri izboru domaće a naročito strane opreme neophodna je najuža suradnja sa znanstvenim institucijama, grupni dobro stručno organizirani posjeti enologa stranim vinarskim priredbama (sajmovi vina, izložbe vina, izložbe postrojenja, simpozij, seminari), prerađivačkim i dorađivačko-komercijalnim vinarijama i tvornicama koje proizvode vinarsku opremu. Pojedinačna putovanja organizirana putem pojedinih stranih komercijalista nisu sretna rješenja.

7. U podrajonu je neophodna opremljena dorađivačko-komercijalna vinarija s modernom tehnikom i specijaliziranim kadrovima. Bez takvog objekta iluzija je razgovarati o povećanju izvoza vina gdje se susrećemo s konkurencijom koja je poodavno riješila te probleme i već ulazi u fazu uvođenja kompjuterske opreme u vinarstvu.

8. Perspektivni razvoj usmjeren je na proizvodnju kvalitetnih i čuvenih vina sa g.p. kao rješenje usmjereno za povećanje izvoza. Za domaću potrošnju biti će od interesa i proizvodnja vina široke potrošnje, pa je i u tom pravcu potrebno dogovoriti strategiju razvoja.

9. Kod vinogradara i vinara prisutan je osjećaj odgovornosti, ali i određena zabrinutost. Privredna kriza ima negativan utjecaj i na ovu granu. Godinama zapostavljamo strateška i programska opredjeljenja kao da smo izgubili metar za valjanu i stvarnu ocjenu stanja u kojem se je našlo vinogradarstvo i vinarstvo. U susjedstvu već živi i djeluje gotovo kontinentalna vinogradarsko-vinarska politika i strategija razvoja (EEZ) a mi teško dolazimo do usaglašavanja i objedinjavanja akcija na razini regije. To je problem nad kojim se valja ozbiljno zamisliti.

LITERATURA

Vitolović V: Vinogradarstvo Istre

Sokolović I: Uzroci zaostajanja vinogradarstva i vinarstva na području riječke regije

*** Informacija o razvoju vinogradarstva i vinarstva na području ZO Rijeka — Privredna komora Rijeka, Vijeće poljoprivrede, prehrambene industrije i ribarstva

Štiglic K: Stanje i program razvoja vinogradarstva, referat održan na Savjetovanju vinogradara Istre, Kvarnera i slovenskog primorja u Portorožu 1960. godine

*** Anketa — PIK Umag, »Agrolaguna« Poreč, PIK Pazin, »Istravino-export« Rijeka

*** Statistički godišnjaci SR Hrvatske

Adresa autora:

Kazimir Štiglic, dipl. ing.
Voćarska cesta 63
41000 Zagreb